

 Címhely: 8200 Veszprém, Török Ignác u. 1.
 Levélcím: 8202 Veszprém 2, Pf. 705.
 Tel.: (88) 401-422
 e-mail: leveltar@veml.hu

Ikt. sz. : VeML 18/25-1/2019.

Tárgy: pályázati beszámoló

Ügyintéző: Jakab Réka

**Emberi Erőforrás Támogatáskezelő
Nemzeti Kulturális Alap
Közgyűjtemények Kollégiuma
1085-Budapest
Gyulai Pál utca 13.**

Szakmai beszámoló
az NKA Közgyűjteményi Kollégiuma 204108/01466 azonosítójú pályázatához

*Az iskolák államosítása c. tematikus nap
Veszprém, 2018. szeptember 13.*

A pályázat tárgya:

A Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiumának 2018 első félévében kiírt pályázati felhívására nyújtottuk be a 204108/01466 azonosító számú, „Az iskolák államosítása” című tematikus levéltári nap megrendezésére szóló pályázatunkat. A Kollégium döntése folytán 400.000 Ft támogatást nyertünk el.

A rendezvény célkitűzése:

2018-ban emlékeztünk meg a magyarországi felekezeti iskolák államosításának 70. évfordulójáról. A magyar társadalom és az egyházak történetében mélyreható változásokat elindító döntés egészen a rendszerváltásig meghatározta a köznevelés helyzetét. Ez a tény, de maguk az események és az államosítás Veszprém megyei történéseinek megismerése is indokolták egy olyan tematikus levéltári rendezvény megszervezését, amelyen különböző médiumok segítségével osztjuk meg tudásunkat a nagyközönséggel. Ennek megfelelően a tematikus nap négy részre bomlott: 1. az iskolák államosításának országos és Veszprém megyei vonatkozásait tárgyaló kiállítás bemutatása, 2. előadások a témában, 3. filmvetítés, 4. beszélgetés a téma szakértőjével. A rendezvény 2018. szeptember 13-án 14 órakor kezdődött és 18.30-kor ért véget.

A rendezvény programja:

1. Ö. Kovács József, a Magyar Nemzeti Levéltár megyei főigazgatóhelyettese nyitotta meg a levéltár munkatársai (konceptió, szöveg: Barta Tamás, Jakab Réka; dokumentumválogatás: Karika Tímea, Pákozdi Éva Szilvia; kivitelezés:

Gáty István) által készített 12 tablóból álló kiállítást. Ö. Kovács József a köszöntésen túl a koalíciós időszak magyarországi társadalmi változásairól beszélve, az iskolák államosításáról hozott döntést igyekezett kontextusba helyezni. A megnyitót követően a nagyszámú érdeklődő vendég szakmai vezetés keretében megtekinthette a kiállítást.

2. A korszak történéseit az egyházak oldaláról igyekeztünk megvilágítani, ezért három egyházi levéltáros történést kértünk fel előadás tartására. Két előadás egy-egy Veszprém megyében működött katolikus iskola helyzetét, egy pedig általánosságban a református egyház helyzetét mutatta be.

Dénesi Tamás pannonhalmi levéltárigazgató a bencések pápai gimnáziumának utolsó éveit mutatta be, ebben a szerzetestanárok és a diákok helyzetét a változó körülmények között. Részletesen szólt az 1948 nyarán a gimnázium államosítása miatt állás nélkül maradt bencés tanárok további sorsáról az 1950-ben bekövetkezett internálásukig.

Koltai András, a Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltárának vezetője a veszprémi piarista gimnázium 1948-ban bekövetkezett államosítását mint a háború vége óta eltelt 3 tanév alatt történt újjáépítés, lelki és pedagógiai megújulás végpontját mutatta be. A helyreállított veszprémi gimnázium virágzásának az államosítás vetett végét.

Horváth Erzsébet, a Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltárának vezetője az iskolaállamosítást a református egyházzal történő megállapodás érdekében folytatott tárgyalásokkal összekötő hatalmi politikát mutatta be, részletesen szólva a kényszerpályára került egyház és intézményeinek helyzetéről is.

3. A tematikus nap következő részében az érdeklődő közönség megtekinthette Ember Judit *Pócspetri* című filmjét, amely az iskolaállamosításhoz vezető propaganda által felhasznált tragikus, egyben emblematikussá vált esemény dokumentarista feldolgozása.
4. A filmvetítést követően szakértő történész bevonásával szakmai pódiumbeszélgetést szerveztünk. Balogh Margit történész (MTA BTK Történettudományi Intézet) mintegy másfél órás beszélgetés keretében a pócspetri események részleteit kibontva segített pontosan értelmezni a pócspetri jelenségbe sűrűsödő hatalmi gépezet működését.

A magyarországi felekezeti iskolák államosításához vezető politikai fejleményeket, az államosítás eseményeit, az állami iskolák beindítását és a hitoktatás fokozatos leépítését a fenti négy programpont segítségével részletesen, az érdeklődő befogadó közönség más-más érzékére hatva tudtuk igen színesen bemutatni. E négy médium által nagyobb érdeklődő körhöz tudtuk eljuttatni mondandónkat.

A tematikus nap sikerét bizonyítja a rendkívül nagy érdeklődés, a hallgatóság aktív részvétele, a hozzászólások nagy száma.

Rendezvényünket a benyújtott pályázati anyaggal összhangban valósítottuk meg.

A megítélt installációs költséget a témát bemutató tablók nyomdai kivitelezésére fordítottuk. A dokumentációs költségként odaítélt összeggel a Magyar Nemzeti Filmarchívumtól megvásároltuk Ember Judit filmjének vetítési jogát.

Összesen 4 előadónak fizettünk honoráriumot, ketten közülük megbízási szerződés, ketten pedig vállalkozói szerződés keretében vállalták el a feladatot. Egy útiköltséget fizettünk, mivel a Budapestről érkező előadók közösen, egy autóval utaztak Veszprémbe.

A rendezvényen összesen 54 fő vett részt és regisztrált. A tematikus napon készült fényképek, a teljes hangfelvétel elérhető az MNL Veszprém Megyei Levéltára honlapján:

http://mnl.gov.hu/mnl/veml/hirek/az_iskolak_allamositasa_veszprem_megyeben_tematikus_nap

Jelen szakmai beszámoló internetes elérése:

http://mnl.gov.hu/mnl/veml/nka_204108/01466_szakmai_beszamolo

Köszönjük az NKA Közgyűjtemények Kollégiumának támogatását, amely lehetővé tette a rendezvény lebonyolítását.

Kérjük a beszámoló elfogadását!

Veszprém, 2018. november 12.

Jakab Réka, PhD
főlevéltáros
pályázati felelős